

Sociální politika

Téma:

Rodinná politika



FSS MU Brno, 2006

Struktura tématu

- 1. Rodina a její funkce**
- 2. Trendy v rodinném soužití**
- 3. Rodinná politika**
- 4. Modely rodinné politiky v Evropě**
- 5. Nástroje rodinné politiky**

AD1) Rodina a její funkce

Charakteristiky rodiny

- Pouta manželství, krve, adopce
- Žijí pohromadě, vytvářejí domácnost
- Navzájem interagují a komunikují
- Společná kultura

AD1) Rodina a její funkce

Funkce rodiny

1. Reprodukční

(reprodukce a regulace sexuálního chování)

2. Socializační

(péče, výcvik, ochrana mladých členů, socializace, prostředky k upevnění statusu individuálních členů)

3. Psychologická

(náklonnost, láska, emocionální podpora, zotavení, relaxace)

4. Ekonomická

(tvorba a distribuce rodinných statků a služeb)

AD2) Trendy v rodinném soužití

Demografické trendy

- **Sňatečnost**
- **Rozvodovost**
- **Věk prvorodiček**
- **Děti narozené mimo manželství**
- **Porodnost**

AD2) Trendy v rodinném soužití

Sociologická vysvětlení nízkých měr porodnosti

- Teorie relativního příjmu R. Easterlineho
- Mikroekonomická teorie fertility G. Beckera

AD2) Trendy v rodinném soužití

Sociálně ekonomické trendy ve vývoji rodiny a rodinného soužití

- Změna charakteru domácnosti jako samostatné hospodářské jednotky (změna ekonomických funkcí rodiny)
- Změna charakteru domácnosti jako monopolu sociální reprodukce (změna sociálních funkcí rodiny)
- Změna charakteru domácnosti jako organizace kultury
- Změna charakteru domácnosti jako struktury s komplementaritou pohlaví

AD3) Rodinná politika

- **Explicitní**
- **Implicitní**
- **Rodinná politika jako samostatná oblast sociálního státu**
- **Rodinná politika jako jedna z dimenzí sociálního státu**

Rodinná politika jako samostatná oblast sociálního státu

Klíčové oblasti rodinné politiky

Oblast:	Opatření:	Sociální transfery	Daňová zvýhodnění	Sociální služby	Ostatní opatření a předpisy
Kompenzace nákladů na děti		▪ přídavky na děti	▪ odečít. položky ▪ dělení daň. základu počtem členů rodiny		
Podpora manželství		▪ novomanželské půjčky	▪ dělení daň. základu mezi oba manžele	▪ manž. a rodinné poradenství	▪ manž. a rozvodové právo
Osamělí rodiče		▪ soc. příplatky, příspěvek na výživu	▪ spec. odpisy (např. na domácnost)	▪ příspěvek na výživu	▪ rozvodové právo, vyživovací povinnost
Rodiče s malými dětmi		▪ rodičovský příspěvek	▪ daňové výhody	▪ zařízení na opatrování dětí	▪ adopční právo ▪ rodič. dovolené ▪ důchodové právo
Mateřství		▪ mateřské dávky ▪ porodné	▪ daňové výhody	▪ poradny pro těhotné ▪ výpomoc v dom.	▪ prac.právní ochrana ▪ zákon o interrupci

Zdroj: Bahle, T. (1995: 20). *Familienpolitik in Oesteuropa*,
In: Kopecká (1999:39)

Rodinná politika jako jedna z dimenzí sociálního státu

Typ opatření: Oblast:		Sociální transfery	Daňová zvýhodnění	Sociální služby	Ostatní opatření a předpisy
Sociální zabezpečení :	→ při úrazu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ příplatky k důchodu ▪ povinné pojištění žáků 			
	→ ve stáří	<ul style="list-style-type: none"> ▪ příplatky k důchodu ▪ pozůstalostní důchod 			<ul style="list-style-type: none"> ▪ zohlednění let výchovy dětí v důchodu
	→ v nemoci a v těhotenství	<ul style="list-style-type: none"> ▪ bezplatné pojištění ▪ mateřské dávky 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ daňové výhody 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodinné pojištění ▪ školní preventivní prohlídky ▪ poradenství ▪ pomoc v těhotenství 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ochrana matek ▪ ochrana spotřebitelů
	→ v nezaměstnanosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ příplatky 			
Zaměstnání		<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodinné příplatky 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ podnikové školky 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ flexibilní prac. doba ▪ mateřská a rodič. dovolená
Bydlení		<ul style="list-style-type: none"> ▪ příspěvky na bydlení ▪ půjčky na domácnost 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ daňové výhody 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sociální výstavba bytů 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ právní ochrana nájemníků
Vzdělání		<ul style="list-style-type: none"> ▪ studijní podpora 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpisy (zohlednění nákladů na vzdělání) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ školy ▪ učební pomůcky 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ povinná školné docházka
Rodina		<ul style="list-style-type: none"> ▪ přídavky na děti ▪ rodičovské příspěvky ▪ ostatní transfery 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ daňové výhody 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poradenství ▪ jesle ▪ školky, družiny ▪ ostatní služby 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rodinné právo ▪ dědické právo ▪ vyživovací povinnost
Sociální pomoc		<ul style="list-style-type: none"> ▪ životní minimum ▪ speciální dávky 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ věcné dávky 	
Ostatní		<ul style="list-style-type: none"> ▪ porodné ▪ příspěvek na výživu ▪ slevy veřejné dopravy 		<ul style="list-style-type: none"> ▪ sociální péče o děti a mládež ▪ pečovatelské domy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pšstounská péče

Ad 4) Modely rodinné politiky v Evropě

Typologie režimů sociálního státu ve vazbě na roli rodiny

typy režimů charakteristiky režimů		Liberální režim	Sociálně demokratický režim	Konzervativní režim
Role	rodiny	marginální	marginální	centrální
	pracovního trhu	centrální	marginální	marginální
	státu	marginální	centrální	střední (podpůrná)
Sociální stát	dominující typ solidarity	individuální	univerzální	příbuzenský korporativistický etatistický rodinný
	instituce, v nichž dominuje solidarita	trh	stát	rodina
	stupeň dekomodifikace	minimální	maximální	vysoký (pro živitele rodin)
Typičtí představitelé		USA	Švédsko	Německo, Itálie

Zdroj: Esping-Andersen (1999: 85), Table 5.4

Ad 4) Modely rodinné politiky v Evropě

- Model dvoupříjmové rodiny, resp. model, kdy rodina a zaměstnanost stojí preferenčně vedle sebe podporovány veřejnou politikou na principu dosažení rovnosti (Švédsko)
- Model všeobecné podpory rodiny, resp. model, kdy rodina a zaměstnanost stojí preferenčně za sebou podporovány státem ve snaze udržet rodinnou jednotku (Německo)
- Model orientovaný na trh, resp. model, kdy rodina a zaměstnanost stojí preferenčně za sebou s minimální podporou státu (Velká Británie)

Ad 4) Modely rodinné politiky v Evropě

Typ WS	Preferovaný typ rodiny	Důraz na funkce rodiny	Cíl rodinné politiky	Typické nástroje rodinné politiky	Důsledky politiky
Liberální (tržní model)	Stabilita rodiny je nevýznamná, prioritu má individuální volba a nezávislost	Svoboda jednotlivce (pro účast na trhu, neomezující rodina)	Rovnost příležitostí v přístupu k trhu (odstranit bariéry formální diskriminace)	Protidiskriminační legislativa, flexibilita trhu práce ve prospěch účasti žen (nízké mzdy, nestandardní formy zaměstnávání)	Nestabilita rodiny, vysoká míra chudoby rodin s dětmi, zejména neúplných rodin

Ad 4) Modely rodinné politiky v Evropě

Typ WS	Preferovaný typ rodiny	Důraz na funkce rodiny	Cíl rodinné politiky	Typické nástroje rodinné politiky	Důsledky politiky
Korporativní (model všeobecné podpory rodiny)	Stabilní manželství, tradiční role (živitel a pečovatelka)	Solidarita, redistribuce v rodině, subsidiarita, výchova spojená se sociální kontrolou	Stabilní instituce manželství	Dominují transfery, většinou z pojištění, vázány na živitele rodiny, daňové úlevy pro živitele, pracovní místa pro živitele, snadný odchod žen z pracovního trhu	Nízká fertilita a současně nízká participace žen na trhu práce

Ad 4) Modely rodinné politiky v Evropě

Typ WS	Preferovaný typ rodiny	Důraz na funkce rodiny	Cíl rodinné politiky	Typické nástroje rodinné politiky	Důsledky politiky
<p style="text-align: center;">Sociálně-demokratický (model dvou-příjmové rodiny)</p>	<p>Výchova dětí a investice do dětí, plná účast žen na trhu práce, individuální volba a nezávislost členů rodiny na rodině jako instituci</p>	<p>Výchovná funkce, individuální volba, podpora kvality života jednotlivých členů rodiny</p>	<p>Rozvoj lidského kapitálu, plná zaměstnanost a nezávislost na rodině</p>	<p>Veřejně dostupné služby, zejména služby pro zaměstnané ženy a služby péče o děti, dávky směřované k rodinám s dětmi i k jednotlivým členům rodiny, podpora zaměstnání žen (flexibilní pracovní úvazky)</p>	<p>Vysoká fertilita i participace žen na pracovním trhu, instituce manželství není příliš stabilní, existuje ale vysoký podíl stabilních nesezdaných soužití, výchova dětí se ve velké míře odehrává mimo rodinu</p>

AD 5) Nástroje rodinné politiky a jejich podoba v ČR

1. Dávková schémata

- Sociální pojištění (peněžitá pomoc v mateřství)
- Státní sociální podpora (rodičovský příspěvek, ostatní příspěvky pro rodiny s dětmi)
- Sociální pomoc (dávky sociální péče)

2. Legislativní opatření

- Sociální práva (Listina základních práv a svobod)
- Pracovně právní ochrana žen a mladistvých

3. Služby

- Zařízení péče o děti v předškolním věku (jesle, mateřské školy)
- Zařízení péče o starší a nemocné členy rodiny

4. Opatření dalších dílčích politiky

- Daňové úlevy pro rodiny s dětmi
- Bytová, vzdělávací, zdravotní politika

